

*А. О. Романюк,
студентка V курсу б групи
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ЩОДО ГУМАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

Історичний досвід переконали, що кримінальні покарання, як правило, знаходяться в тісному взаємозв'язку з конкретною епохою, станом економіки, суспільно-політичним ладом суспільства, морально-етичними і правовими поглядами, звичаями і звичками, а також ідеологічними стереотипами, які існують в суспільстві. У практиці існує безліч прикладів еволюції системи покарань, яка відбувалася залежно від змін суспільного та соціально-економічного устрою.

На сучасному етапі розвитку кримінально-виконавча система України знаходиться на шляху кардинального реформування. За таких умов перед наукою кримінального, кримінально-виконавчого права і кримінології постала нагальна проблема визначення оптимального та юридично правомірного шляху застосування адекватних, морально та соціально-економічно виправданих видів покарань за вчинений злочин.

Найбільш актуальним питанням є те, наскільки існуюча концепція надмірного застосування покарань у виді позбавлення волі (яка є пережитком радянського періоду) є правомірною і виправданою, які нові форми й методи необхідно запровадити для ефективного виправлення і ресоціалізації засуджених. Так, у Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України (затвердженої Указом Президента України від 08.11.2012 р. № 631/2012) зазначається, що існуюча система виконання кримінальних покарань та попереднього ув'язнення побудована ще за радянських часів і не відповідає сучасному рівню соціально-економічного розвитку суспільства та принципам гуманізму і поваги до прав і свобод людини в процесі виконання покарань. Однією з найгостріших проблем Державної кримінально-виконавчої служби України є перевантаженість установ виконання покарань та слідчих ізоляторів.

На початок 2015 р. в Україні у місцях позбавлення, обмеження волі та слідчих ізоляторах утримувалося 73,4 тис. осіб, а кількість засуджених до покарань без позбавлення волі складала 87,5 тис. осіб. Причому умови

тримання засуджених та осіб, узятих під варту, в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах є незадовільними. Станом на березень 2007 р. Україна виплатила за рішеннями Європейського суду з прав людини понад 58,5 тис. євро через неналежне утримання ув'язнених в установах виконання покарань. При цьому скарги до Євросуду щодо неналежних умов утримання в Україні осіб, засуджених до позбавлення волі, набувають дедалі системнішого характеру.

За даними останніх досліджень, за 5–10 років перебування засудженої особи у пенітенціарній установі у неї настають зворотні психічні розлади, 40 % засуджених потребують психолого-педагогічного втручання з метою поновлення механізму адаптації до умов свободи після звільнення. У іншому випадку вони стають потенційними жебраками, особами без постійного місця проживання, отримують постійну «прописку» у пенітенціарній установі.

З цього випливає логічна теза про те, що реформа кримінально-виконавчого законодавства посідає одне із найважливіших місць у комплексі правових реформ, які проводяться державними інституціями. Саме ця сфера законодавства є найбільш чутливою, уразливою, у ній найчастіше обмежуються права та свободи людини і громадянина. Науковці стверджують, що перспективними є саме некаральні санкції, адже процес виконання покарання має тенденцію деморалізувати певну частину засуджених, призводить до рецидиву злочинів.

Одним із механізмів застосування альтернативних позбавленню волі санкцій є впровадження пробації – універсальної інституції впливу на осіб, які не становлять великої загрози для безпеки суспільства. Потужним кроком в цьому напрямі можна вважати прийняття Верховною Радою України 05.02.2015 р. Закону України «Про пробацію». Метою пробації відповідно до Закону є забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їх відповідальності. Нагляд за дотриманням законів органом пробації покладено на Генерального прокурора України і підпорядкованих йому прокурорів.

Пробація буває трьох видів – досудова, наглядова та пенітенціарна. Досудова передбачає роботу працівників служби пробації щодо збору інформації про порушника перед тим, як йому винести вирок. Вони складають його психологічний портрет для того, щоб суддя міг, оцінюючи особистість людини, винести справедливий вирок. Наглядова пробація передбачає спостереження за особою, яка отримала вирок, не пов'язаний з позбавленням волі. Пенітенціарна пов'язана з роботою з ув'язненими перед

їх поверненням у суспільство, зокрема з пошуком роботи, житла тощо.

Система альтернативних покарань, тобто покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, існувала в Україні і раніше. Тому для того, щоб оцінити важливість інституту пробації для України, необхідно перш за все зрозуміти, в чому саме полягає його сутність. Якщо раніше такими покараннями здійснювались лише адміністративно-контрольні функції, тобто обов'язки, які правопорушник повинен виконати, покарання після цього завершується, то пробація передбачає цілу систему заходів для того, щоб не лише виконати покарання, а й щоб реабілітувати людину і разом з нею усунути ті чинники, які вплинули на її протиправну поведінку, захопити її до змін і допомогти їй виправитися. На сьогоднішній день головним гаслом української пробації є: «Пробація – це можливості для змін». І це її суть. Зрозуміло, що в осіб, які потерпіли від злочинів, може виникати думка про те, що пробація намагається довести суду, що правопорушника необхідно залишити в суспільстві, не саджаючи його до в'язниці. Але така думка є помилковою. Пробація намагається не пом'якшити відповідальність, а, навпаки, реалізувати те, що давно прописано в нашому кримінальному законі, обрання судом покарань доцільних, необхідних і достатніх для того, щоб людина виправилася.

Існують спеціальні пробаційні програми соціально-психологічного або психокорекційного спрямування, які зобов'язує пройти суд для того, щоб людина змінила свою поведінку, своє ставлення до оточуючих, свій внутрішній світ.

Важливо зазначити, що з 2003 р. з метою створення підготовчих засад інституту пробації задовго до прийняття Закону України «Про пробацію» та впровадження служби пробації за згодою апеляційних судів у Автономній Республіці Крим, Харківській, Одеській та Київській областях, м. Київ та м. Севастополь здійснюється соціальне дослідження осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності за злочини невеликої та середньої тяжкості, та складаються за його підсумками соціальні повідомлення (характеристики), тобто запроваджуються елементи досудової функції.

З 01.01.2017 р. Міністерством юстиції України було створено 498 підрозділів пробації по всій Україні, майже 4000 працівників почали забезпечувати виконання функцій пробації, передбачених законом.

Сьогодні в Україні вже діє пілотний проект з пробації для неповнолітніх. Завдяки Канаді він працює вже декілька років. Реабілітаційні центри відкриті по всій країні і результати вражають: 98 % дітей, які пройшли пробаційні програми, не вчинили повторного правопорушення.

Нині в Україні стартує новий проект NORLAU (The Norwegian

Mission of Rule of Law Advisers to Ukraine), спрямований на підтримку Норвегією верховенства права. Норвезькі консультанти проекту будуть працювати над впровадженням реформ і взаємодіяти із суддями, прокурорами, співробітниками пенітенціарних установ, надавати безпосередні консультації, проводити навчання. За статистикою, утримання людини, до якої застосовується пробація, буде коштувати значно менше, ніж утримання у в'язниці. Ця різниця є разючою.

Отже, підводячи підсумок, необхідно зазначити, що безпека суспільства – це найголовніша мета впровадження пробації в Україні. Це не є абсолютно новим революційним шляхом, але більш цивілізованим шляхом, який довів свою ефективність в усьому світі саме щодо безпеки суспільства і попередження вчинення повторних правопорушень особами, які вже вчинили правопорушення. Пробація не зменшує покарання, а пропонує більш виважений підхід до міри відповідальності особи, а найголовніше він, зважаючи на перспективу, більш ефективний. Хоча, звичайно, можуть бути ситуації, коли такі заходи є неможливими без ізоляції людини від суспільства, якщо вона становить високу небезпеку для суспільства, тому на сьогоднішній день в законодавстві підхід до пропозицій по застосуванню пробації торкається не всіх видів злочинів.

Список літератури

1. Ткачова О. В. Інститут пробації в Україні: історичний досвід і сучасний стан / О. В. Ткачова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – Вип. 4. – Т. 2. – 2016. – С. 68–71.
2. Рагимов И. М. Преступность и наказание: монография / И.М. Рагимов. – Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2012. – 304 с.
3. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: Указ Президента України № 631/2012 від 08.11.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/631/2012>
4. Про пробацію: Закон України № 160-VIII від 05.02.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-19>
5. Пробація в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://probation.at.ua/index/concept_ukraine/0-43
6. Пропозиції Президента до Закону «Про внесення зміни до статті 93 Кримінально-виконавчого кодексу України щодо вдосконалення гарантій права засуджених на відбудовання покарання за місцем проживання до засудження або за місцем постійного проживання близьких

родичів»[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55854

7. Що не подобається Президенту в змінах до Кримінально-виконавчого кодексу України? [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
// http://khpg.org/index.php?id=1480071448#_ftn1

8. Яковець І. Права в'язнів [Електронний ресурс] / І. Яковець. – Режим доступу: http://helsinki.org.ua/prava-v-yazniv-i-yakovets/#_ftn15

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 2

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкина та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т2 ., – 260 стр.
ISBN – 978-966-2740-94-3

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-94-3

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

З М І С Т

Бабій О. Г., Гавриленко М. М. Клименко Є. А.	Пенітенціарна пробація як складова ресоціалізації в Україні.....	3
Бірюков М. С.	Зміни до порядку направлення осіб до відбування покарання у виді позбавлення волі.....	10
Богатюк О. В.	Мета соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	13
Бугайчук А. А.	Сучасна кримінально-виконавча політика України.....	17
Бурикін В. В.	Про імперативність ресоціалізації звільненої з установи виконання покарання особи.....	21
Вовк М. М.	Відповідність вітчизняного законо-давства у сфері виконання покарань між-народним та європейським стандартам поведження із засудженими.....	24
Гадзіна М. Ю.	Звільнення від відбування покарання за хворобою: проблеми та шляхи їх розв'язання.....	28
Герашенко С.	Виконання покарання у виді арешту.....	32
Гнітій А. О.	Проблемні питання застосування та виконання покарань у виді громадських робіт.....	35
Голєв В. І.	Виправні роботи на сучасному етапі розвитку кримінально-виконавчої системи.....	39
Головко Д. Є.	Кримінально-правові проблеми застосування звільнення від відбування покарання за хворобою.....	42

Грабовська Я.Г.	Особливості виправлення та ресоціалізації неповнолітніх.....	47
Григоренко В. О.	Відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими жінками.....	50
Грицева О. О.	Матеріально-побутове забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	54
Гриша І. О.	Міжнародний досвід застосування покарання у виді громадських робіт.....	58
Дейнега К. В.	Участь громадськості у виправленні та ресоціалізації засуджених.....	62
Дейнега М. В.	Праця засудженого в умовах ізоляції в контексті реалізації його матеріальних зобов'язань.....	66
Джелалі В. Ф.	Деякі проблеми виправлення та ресоціалізації неповнолітніх осіб.....	70
Дзандзава Г. М.	Медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	74
Дроздова В. І.	Потрапляння наркотичних засобів до установ виконання покарань.....	78
Дуброва Т. В.	До питання про право на свободу віросповідання засуджених до позбавлення волі.....	81
Железнякова Н. І.	Соціальна адаптація засуджених до позбавлення волі під час відбування покарання.....	84
Задерей О. В.	Застосування амністії до осіб, які вчинили злочини проти основ національної безпеки: правовий аспект та перспективи застосування в сучасних українських реаліях.....	88

Зайцева А. О.	Поняття та порядок звільнення засуджених від відбування покарання у зв'язку з помилуванням.....	91
Зелінська І. А.	Проблема переведення засудженого з однієї виправної колонії до іншої.....	94
Йосипенко Н. П.	Освіта як засіб виправлення та ресоціалізації осіб, засуджених до позбавлення волі, на прикладі зарубіжних країн.....	97
Іванов Д. В.	Перспективи створення приватних колоній в Україні.....	100
Карпова В. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до довічного позбавлення волі.....	103
Козаченко Т. О.	Щодо доцільності застосування покарання у виді обмеження волі.....	107
Козярин Д. Ю.	Особливості ресоціалізації засуджених неповнолітніх.....	111
Колісник Л. Г.	Питання забезпечення права засуджених на охорону здоров'я.....	115
Кудря А. Р.	Забезпечення конституційного права засуджених на охорону здоров'я: основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення...	119
Куктенко Є. Л.	Пробація щодо неповнолітніх як спосіб попередження злочинності.....	123
Курочкіна О. О.	Порівняльна характеристика змісту і основних ознак виконання покарання у виді виправних робіт в радянський період та за часів незалежності України.....	127
Кухар К. І.	Актуальні проблеми застосування інститутів амністії та помилування в Україні.....	130
Кушнір Я. О.	Про забезпечення доступу до освіти осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.....	135

Лук'яненко Н.Ю.	Ресоціалізація засуджених як напрям державної пенітенціарної політики.....	138
Лучникова Д. Ю.	Проблеми ресоціалізації осіб, які не досягли повноліття.....	141
Ляшкевич Є. І.	Місце законних інтересів у складі правового статусу засуджених.....	144
Мандзюк М.	Проблемні аспекти ресоціалізації засуджених.....	146
Михайлова Г. В.	Проблеми підготовки засуджених до звільнення від відбування покарання.....	149
Ненька Г. Ю.	Проблеми застосування покарання у виді виправних робіт.....	152
Онищенко А. Г.	Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань шляхом реалізації індивідуальних заходів.....	156
Оніщенко З. О.	Правовий механізм забезпечення безпеки засуджених осіб та персоналу в місцях позбавлення волі.....	159
Очерет М. О.	Роль соціально-виховної роботи із засудженими в установах виконання покарань..	162
Очкін Р. В.	Міжнародні аспекти проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	165
Панішева Ю. С.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	168/
Плеханов М.	Місце інституту пробації в системі ювенальної юстиції.....	171
Погребняк О. О.	Деякі питання забезпечення безпеки персоналу установ виконання покарань...	175
Позняк Ю. В.	Ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі.....	178

Поллак М. О.	Міжнародні стандарти поведіння із засудженими.....	182
Пономаренко Є. С.	Удосконалення функціонування слідчих ізоляторів в умовах реформування кримінально-виконавчої системи України...	185
Прокопенко О.Г.	Оцінка ризику вчинення повторного кримінального правопорушення як елемент досудової пробації.....	190
Прокоф'єва А. К.	Проблема правового забезпечення права засуджених на відбування покарання за місцем проживання.....	194
Романюк А. О.	Щодо гуманізації системи виконання покарань в Україні.....	197
Роянова І. В.	Правова сутність досудової пробації та підстави її застосування.....	202
Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	205
Савенко Є. О.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	209
Сархош Ю. Д.	Виправлення засудженого: до визна-чення поняття.....	213
Смирнова А. О.	Проблемні питання громадських робіт у системі кримінальних покарань.....	216
Суліменко О. В.	Ресоціалізація жінок, засуджених до позбавлення волі.....	219
Толокольнікова К. С.	До питання обмеження прав засуджених....	223
Уласевич Д. В	Активне виборче право засуджених.....	226
Червона С. Р.	Деякі аспекти виконання арешту.....	229
Чередниченко Д. А.	Виправлення як мета покарання засуджених до позбавлення волі.....	232

Чернишова Є. М.	Виховна робота з неповнолітніми в кримінально-виконавчому аспекті.....	235
Чусько В. В.	Пріоритетні завдання та перспективи реформування державних кримінально-виконавчих інспекцій в Україні в службу пробації.....	239
Шепеленко Л. В.	Інститут пробації: зарубіжний досвід і перспективи розвитку в Україні.....	243
Шульгата М. О.	Проблеми виконання покарання у виді штрафу.....	246
Щербакова К. Я.	Окремі питання доцільності створення слідчих органів державної кримінально-виконавчої служби України.....	251

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 18,68. Облік.-вид. арк. 13,8.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.